

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Кафедра соціології та політології

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

**«ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО ЮРИСТА»
(варіативна)**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 08 «Право»
Спеціальність – 081 «Право»

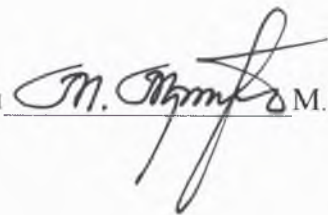
Харків 2021 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» для студентів галузі знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень перший (бакалаврський)

Розробники:

Воднік Валентина Давидівна – доцент кафедри соціології та політології, кандидат філософських наук, доцент; **Волянська Олена Володимирівна** - доцент кафедри соціології та політології, кандидат соціологічних наук, доцент; **Клімова Галина Павлівна** - професор кафедри соціології та політології, доктор філософських наук, професор; **Підкуркова Ірина Валеріївна** - доцент кафедри соціології та політології, кандидат соціологічних наук, доцент; **Сахань Олена Миколаївна** – доцент кафедри соціології та політології, кандидат соціологічних наук, доцент; **Требін Михайло Петрович** – завідувач кафедри соціології та політології, доктор філософських наук, професор.

Затверджена на засіданні кафедри соціології та політології
Протокол № 5 від 29.01 2021 року

Завідувач кафедри М.П. Требін

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Ораторське мистецтво» є вибірковою дисципліною циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки в структурі освітньо-професійної програми за галузями знань 08 «Право».

Робоча програма курсу «Ораторське мистецтво» визначає дидактичну структуру і тематичну карту даної навчальної дисципліни відповідно до навчального плану та робочого навчального плану Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни, обсяг навчання, форми й засоби поточного і підсумкового контролю знань студентів усіх напрямків підготовки освітнього ступеня «Бакалавр».

Метою вивчення навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» є формування у студентів цілісної системи знань і відповідних компетентностей про основи ораторського мистецтва, як науки про мисленнєво-мовленнєву діяльність, спрямовану на переконання, вплив та досягнення цілей у процесі мовної комунікації, допомога студентам в оволодінні ораторською майстерністю, мистецтвом побудови та виголошення промови, опануванні основ ділового красномовства юриста та судового красномовства, формування високої мовної культури майбутнього фахівця у галузі права.

Навчальна дисципліна «Ораторське мистецтво» входить до ядра освітньо-професійної програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Її вивчення сприяє набуттю майбутніми юристами знань щодо законів винаходу думки, класифікації родів і видів ораторського виступу;

- методів розробки стратегії й тактики, основних етапів та загальних принципів побудови та проведення публічного виступу;
- способів викладення матеріалу виступу та активізації мислення аудиторії;
- соціально-психологічних прийомів спілкування оратора й аудиторії;

- основ культури публічної промови;
- характеристики мови з точки зору акустико-фізіологічних позицій;
- принципів і способів проведення полеміки;
- видів юридичного красномовства, особливостей підготовки судової промови;
- специфіки різновидів юридичного красномовства.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни відповідно до її знаннєвої компоненти і дидактичної структури є:

- засвоєння студентами загальнотеоретичних знань, що складають зміст ораторського мистецтва юриста як науки і навчальної дисципліни, оволодіння риторичною термінологією;
- розвиток у майбутніх юристів умінь моделювати спілкування з різними людьми й аудиторіями у професійній діяльності;
- формування у студентів навичок та вмінь застосування правил і принципів ораторського мистецтва для визначення лінії особистої поведінки в умовах спілкування та впливу на аудиторію;
- виховання у майбутніх фахівців в галузі права свідомого ставлення до культури, логіки, техніки мовлення.

При вивченні навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» у студентів мають бути сформовані такі предметні компетентності, як: знання основ та законів ораторського мистецтва, історії та джерел риторики; розуміння своєрідності риторики як самостійної теоретико-прикладної науки; знання риторичної формули як сукупності основних законів організації та управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю; володіння риторичною термінологією, що включає певні аспекти, пов'язані з передовим досвідом красномовства в сфері юридичної діяльності (адвокатської, слідчої, прокурорської, судової, нотаріальної); розуміння особливостей та вміння застосовувати досвід публічних виступів визначних риторів минулого й сучасності; знання щодо вибору комунікативної мети, добору стратегій і тактик спілкування, які визначаються комунікативною

ситуацією; знання правил визначення теми, висування тези, ведення доказу й підбору відповідних мовних засобів; володіння комплексом мовних і риторичних знань, умінь та навичок, що забезпечують процес ефективної комунікації та визначають здатність до продуктивної професійної діяльності юриста; практичне володіння різними жанрами юридичного (правового) мовлення; знання особливостей судового красномовства, промов видатних судових ораторів; вміння проводити досконалий риторичний аналіз тексту різних типів юридичних промов; знання критеріїв оцінювання усної промови; володіння експресивно-емоційними засобами мови для досягнення запланованого прагматичного результату; навички застосовувати у відповідності з темою виступу та особливостями спілкування оратора із аудиторією (наприклад, виступ в суді із захисною або обвинувальною промовою, юридична консультація, виступ з доповіддю за правовою тематикою, ведення судових дебатів тощо) виразної стилістики й відповідного тону мовлення; вміння спілкуватися, управляти своїм мисленням і мовленням відповідно до мовленнєвої ситуації; володіння технікою висловлювання (постановка голосу, техніка дихання, тембр, наявність відповідних динамічних відтінків); навички сприйняття та відтворення змісту чужого мовлення, висловлювання власної думки, вміння демонструвати при цьому свій професіоналізм та світогляд; вміння критично ставитися до особистого мовлення і суспільної мовної практики, аналізувати та виправляти помилки, володіти самоконтролем і самоаналізом набутого рівня юридичного (правового) красномовства; усвідомлення відповідальності за результати власної професійно-риторичної діяльності; знання та дотримання правил сучасного етикету публічного мовлення; знання вимог щодо мовної культури юриста; вироблення потреби займатися риторичною діяльністю та удосконалювати риторичні здібностей.

Формування предметних компетентностей навчальної дисципліни має сприяти досягненню результатів навчання, передбачених освітньо-

професійною програмою першого (бакалаврського) рівня (базова компонента).

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Інститути/факультети (денна форма навчання)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів: 4,0	Галузь знань – 08 «Право (шифр і назва)» Спеціальність –081 «Право» (шифр і назва) Рівень освіти – перший(бакалаврський)	Вибіркова	
Модулів: 2		Рік підготовки: 2-й	
		семестр	
Загальна кількість годин: 120			4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: ***			22 год.
		Практичні заняття	
			26 год.
	Самостійна робота		
Аудиторних: 4 Самостійної роботи студента: 4		72 год.	
	Вид контролю: поточний контроль знань; підсумковий контроль знань; залік		

2.ТЕМАТИЧНА КАРТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ*

IV-й семестр 2018/2019 н. р.

лекції – 16 години;

практичні заняття – 20 годин

2.1. Інститути/факультети (денна форма навчання)

№ п/п	Календарні строки	Модуль №. Назва /Тема лекції, практичного /семінарського заняття, консультації	Аудиторні заняття /контактні/ (кількість годин)				Форми та засоби поточного та підсумкового контролю
			Лекції	Практичні/семінарські заняття	Консультації (групові/індивідуальні)	Інші види занять	
1	08.02-12.02 2021 р.	Модуль №1. Основи ораторського мистецтва. «Ораторське мистецтво як навчальна дисципліна»	2				
2	15.02-19.02 2021 р.	Модуль №1. Основи ораторського мистецтва. «Ораторське мистецтво як навчальна дисципліна»		2			Індивідуальні опитування; есе/реферат;
3	15.02-19.02 2021 р.	Модуль №1. Основи ораторського мистецтва. «Взаємодія оратора та аудиторії»	2				
4	22.02-26.02 2021 р.	Модуль №1. Основи ораторського мистецтва. «Взаємодія оратора та аудиторії»		2			Індивідуальні опитування; дискусія
5	22.02-26.02 2021 р.	Модуль №1. Основи ораторського мистецтва. «Стратегія і тактика оратора»	2				
6	01.03-05.03 2021 р.	Модуль №1. Основи ораторського мистецтва. «Стратегія і тактика оратора»		2			Індивідуальні опитування; «мозкова атака»

7	01.03-05.03 2021 р.	Модуль №1. Основи ораторського мистецтва. «Доказ у публічному виступі»	2				
8	08.03-12.03 2021 р.	Модуль №1. Основи ораторського мистецтва. «Доказ у публічному виступі»		2			
9	08.03-12.03 2021 р.	Модуль №1. Основи ораторського мистецтва. «Культура і стиль мови»	2				
10	15.03-18.03 2021 р.	Модуль №1. Основи ораторського мистецтва. «Культура і стиль мови»		2			Евристична бесіда; Кейс-метод
11	15.03-18.03 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Техніка мовлення»	2				
12	22.03-26.03 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Техніка мовлення»		2			Індивідуальні опитування; ділова гра
13	22.03-26.03 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Виникнення та розвиток красномовства юриста»	2				
14	29.03-02.04 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Виникнення та розвиток красномовства юриста»		2			
15	29.03-02.04 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Підготовка промови юриста»	2				
16	05.04-16.04 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Підготовка промови юриста»		4			Індивідуальні опитування презентація
17	05.04-09.04 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Ділове красномовство юриста»	2				

18	19.04-23.04 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Ділове красномовство юриста»		2			Індивідуальні опитування презентація
19	12.04-16.04 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Судове красномовство»	2				
20	26.04-07.05 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Судове красномовство»		4			Індивідуальні опитування робота в малих групах
22	19.04-23.04 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Полеміка в діяльності юриста»	2				
23	10.05-14.05 2021 р.	Модуль №2. Культура мови юриста «Полеміка в діяльності юриста» Залік		2			Індивідуальні опитування; розв'язання тестових завдань

3. ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ, ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ

3.1. Принципи дидактики.

- використання *компетентнісного підходу* слугує формуванню у студентів цілісної системи знань і відповідних компетентностей щодо ораторського мистецтва юриста, що має сприяти здатності майбутніх правників застосовувати в професійній діяльності знання та навички щодо організації та управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю аудиторії; на основі спостережень і аналізу бази даних у стандартних та нестандартних ситуаціях створювати «портрет аудиторії»; раціонально і критично оцінювати і вибирати професійно значущий мовленнєвий жанр, термінологію, логіко-психологічні та технічні прийоми ділового спілкування, характерні для професійної діяльності юриста, що відповідає конкретній ситуації та створювати максимально ефективну композицію промови задля досягнення мети промови;
- *орієнтація освітньої діяльності на результати навчання*, їх систематичний моніторинг і самооцінку при освоєнні навчальної дисципліни

«Ораторське мистецтво» має демонструвати знання та розуміння здобувачем вищої юридичної освіти основних категорій, розділів і законів риторики, екстраполювати основні закони риторики на риторику юриста; вміти обирати тему промови, аналізувати її, збирати і систематизувати матеріал із даної проблеми; вести розгорнутий монолог, ефективну бесіду з фахової проблематики; логічно правильно, точно, етично й емоційно виражати думки в словах, відповідно до змісту, умов комунікації та адресата, прагнучи при цьому передати у промові свій індивідуальний стиль; володіти полемічним мистецтвом (диспут, полеміка, дискусія); системно аналізувати весь комунікативний процес (рефлексія); володіти основними прийомами удосконалення майстерності мовлення як засобу удосконалення умінь, вирішення виробничих завдань, вміння вирішувати комунікативні та мовленнєві завдання в конкретній ситуації спілкування;

- використання принципу *дидактичної спіралі* дає можливість студентам поетапного ознайомлення з темами навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» відповідно із Програмою курсу, з урахуванням наявного у них досвіду вивчення попередніх навчальних дисциплін («Історія держави та права України», «Історія держави та права зарубіжних країн», «Теорія держави та права», «Філософія», «Логіка», «Українська культура», «Мова української юриспруденції», «Ділова українська мова», «Юридична аргументація», «Практикум зі складання процесуальних документів із цивільних справ», «Процесуальні акти та документи в цивільному процесі», «Теорія та практика кримінального процесуального доказування», «Теорія та практика обґрунтування рішень у кримінальному провадженні»); закріплення отриманих знань в ході самостійного доопрацювання курсу та виконання домашніх завдань, що перевіряються на семінарських заняттях, написання контрольних робіт та ін., що створює передумови для наукового узагальнення на старших курсах;

- принцип *фундаментальності* й *професійної спрямованості* змісту, методів і форм навчання сприяє правильному співвіднесенню орієнтації на

широку ерудицію й вузьку спеціалізацію, фундаментальність і технологічність, як в процесі підготовки, так і в результатах навчання, успішного загального розвитку й розвитку спеціальних професійних здібностей особистості;

- *академічна свобода учасників* освітнього процесу визначає самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом;

- *мотиваційне забезпечення освітньої діяльності* формується на основі створення можливостей самореалізації учасників навчального процесу реалізується через такі методи та прийоми мотивації, як: комунікативна атака, доказ та переконування, сугестія (навіювання), метод долання перешкод, метод делегування, метод закріплення позитивного враження спонукає до активності особистості та визначає її прагнення до дії;

- *модуляризація і тематизація* (упорядкування певної проблеми, стислий виклад її змісту, основне положення) навчального процесу, що полягає в побудові програми курсу і послідовному його викладанні, в якій всі компоненти навчальної дисципліни мають однаковий або стислий вимір, забезпечує необхідну динаміку освітнього процесу, робить його більш гнучким і керованим, дозволяє оперативно запроваджувати інноваційні технології в навчанні. Цей принцип складається з системи специфічних дидактичних принципів (системності, структуризації, проблемності, варіативності, адаптивності, реалізації зворотного зв'язку), які виступають в якості регулятивних норм практики та грає роль нормативного каркасу процесу навчання;

- використання *трансферно-накопичувальної системи кредитів* (Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система – ЄКТС) –

одиниці вимірювання обсягу навантаження студента, яка використовується для оцінювання визначених (очікуваних) результатів навчання з певного предмету чи виду освітньої діяльності, обліковується в кредитах та демонструється студентам на початку вивчення навчальної дисципліни в таблиці «Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни» із вказівкою про те, що саме виставляється в залікову книжку. ЄКТС використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти;

- **принцип партнерства** передбачає активне включення студента в пошукову навчально-пізнавальну діяльність, організовану на основі позитивної мотивації шляхом забезпечення діалогового спілкування студента із викладачем в процесі отримання нових знань. Принцип партнерства, як інноваційна форма діалогічної взаємодії, будується на основі взаємин викладача і студента як незалежних особистостей задля досягнення загальних цілей, що реалізуються в спільній діяльності на принципах рівності, добровільності, рівнозначності і додатковості учасників освітнього процесу, передбачає організацію спільної діяльності шляхом досягнення педагогічного консенсусу, реалізацію професійних інтересів суб'єктів професійної освіти засобами педагогічної підтримки з метою підвищення статусу студента, значимості його особистого внеску у вирішення спільних завдань, розвитку його особистісно-смислової сфери.

3.2. Інноваційні технології.

Навчальна дисципліна «Ораторське мистецтво» застосовує наступні інноваційні технології:

Проблемне навчання. Проблемний виклад навчального матеріалу здійснюється в монологічному режимі на лекціях (викладач ставить проблемні питання, вибудовує проблемні задачі і сам їх вирішує) та

діалогічному режимі на семінарах (викладач ставить проблемні питання, вибудовує проблемні задачі, які вирішують студенти).

Аудіовізуальні технології. В ході лекційних та семінарських занять використовуються екранні та звукові посібники, що призначені для презентації зорової та слухової інформації (малюнки, таблиці, схеми, відеозаписи лекцій та проблемних ситуацій для ділових ігор тощо).

Контекстне навчання. Всі теми курсу викладаються в такий спосіб, коли за допомогою системи традиційних та інноваційних форм, методів і засобів навчання послідовно акцентується предметний і соціальний зміст майбутньої фахової діяльності студентів.

Студентоцентристське навчання. Увага викладача зосереджується на формування в ході лекційних і семінарських занять відповідних професійних компетентностей, які сприятимуть здатності майбутніх правознавців адаптуватися до швидких змін у політичних та суспільних процесах, що сприятиме забезпеченню їх професійної самореалізації та конкурентоспроможності на ринку праці.

Проектні технології. Застосовуються під час проведення ділових та рольових ігор, оскільки орієнтують студентів на створення певного інтелектуального продукту, а не на просте вивчення відповідної теми курсу.

3.3. Інтерактивні методи навчання.

Прес-конференція – інтерактивний метод навчання, який використовують для пробудження інтересу студентської аудиторії до певної проблеми, активізації пізнавальної діяльності, самореалізації. Застосування даного методу навчання дозволяє розглянути проблему з різних сторін, обговорити точки зору різних людей, що допомагає більш повно ознайомитися з темою зустрічі. Прес-конференцію доцільно проводити на початку вивчення нової дисципліни, що пробуджує інтерес до її вивчення,

або наприкінці курсу – тоді цей метод виступає підсумком роботи з вивчення предмету.

Рольові/ділові ігри – інтерактивний метод навчання, під час використання якого розробляється модель конкретної ситуації, що має місце в реальній соціально-політичній практиці, викладач вказує на комплекс отриманих знань та практичних навичок, необхідних для її вирішення. Ця модель має вигляд тексту, обсягом 10-20 сторінок («кейс»). Студенти попередньо вивчають його, залучаючи різноманітні джерела інформації. Потім зміст кейсу детально обговорюється на відповідних практичних заняттях, де викладач генерує запитання, фіксує відповіді, підтримує дискусію;

Метод «brain storming» (мозкового штурму) полягає в колективному пошуку оригінальних ідей, стимулює творчу активність команди, дозволяє кожному бути підключеним до діяльності, дозволяє генерувати нові ідеї при великій кількості учасників. Під час вивчення навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» рекомендовано провести мозковий штурм з питань «Характеристики судової аудиторії та їх врахування при підготовці виступу», «Композиційні прийоми в судовій промові», тощо;

Метод «круглих столів», під час яких студенти разом з викладачем розв'язують пізнавальну проблему, що має декілька варіантів вирішення, кожен з яких претендує на істину.

Метод евристичної бесіди – діалогічний метод творчої взаємодії викладача та студентів, що базується на розв'язанні проблемної задачі за допомогою основних і навідних запитань пошукового характеру для активізації пізнавальної активності здобувачів вищої освіти, спрямування їх пізнавального інтересу на самостійний пошук істини. Цей метод навчання передбачає, що викладач через поставлені запитання скеровує студентів на формування нових питань, висновків, правил, використовуючи наявні у них знання, спостереження.

Метод дискусії – це метод підготовки рішень за участю широкого кола учасників, ознайомлення їх з поглядами один одного, виявлення різних точок зору, інтересів та їхні узгодження й інтеграція. Це спільний пошук оптимальних шляхів вирішення проблем, що спирається на результати практики і на її наукове осмислення. Як вид групової експертизи цей метод широко застосовується на практиці для обговорення проблем, шляхів їхнього вирішення, аналізу різних факторів і т.п.

Кейс-метод – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис ситуацій, запозичених з реальної практики. Кейси (ситуаційні вправи) мають чітко визначений характер і мету. Кейс-метод застосовується для розв'язання конкретних випадків (ситуацій, історій, тексти які називаються «кейсом») для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень студентами з певного розділу навчання дисципліни. При цьому проблема чи ситуація або вже мали якесь попереднє рішення, або їх вирішення є необхідним, а тому вони потребують аналізу. Цей метод полягає в тому, що він одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні певної проблеми, має як навчальний, так і великий виховний потенціал з позиції формування особистісних якостей.

Портфоліо – це метод навчання, оцінювання і атестації, призначений для систематизації результатів самостійної роботи студентів, узагальнення, поглиблення і розширення знань, отриманих на аудиторних заняттях. Мета створення портфоліо – визначення динаміки значимих самоосвітніх результатів у цілому, забезпечення відстеження індивідуального прогресу студента в широкому освітньому контексті, демонстрація його здібності до практичного застосування освітніх напрацювань. Види портфоліо: «робочий портфоліо», «шоукейс портфоліо» і «портфоліо для записів». Викладач, який виконує роль фасілітатора (помічника), допомагає у розвитку самооцінки та самоаналізу студентів, рефлексивному обговоренню продуктів їхньої

діяльності. Результат цього методу залежить від роботи викладача, від його вміння позитивно ставитися до помилок учнів, толерантно спілкуватися зі студентами.

4. МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль знань студентів здійснюється *за кожним модулем* навчальної програми дисципліни «Ораторське мистецтво».

Об'єктами поточного контролю є систематичність та активність роботи на лекціях, семінарських/практичних заняттях, відвідування відповідних форм навчального процесу, активність та рівень знань при обговоренні питань, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо;

- **усний контроль** (індивідуальний і фронтальний): відповіді за питаннями семінару, виступи з рефератами, есе, з оглядами наукової літератури, презентації з окреслених питань, портфоліо, кейс;

- **письмовий контроль**: виконання контрольних та самостійних робіт, розв'язання тестових завдань; підготовка глосарію до семінарів; графічних робіт (таблиць, схем, діаграм); рецензування робіт однокурсників;

Враховується увага, старанність студента, його реакція на запитання викладача та відповіді інших студентів, бажання взяти участь у роботі щодо доповнення, рецензування відповідей однокурсників, характер запитань викладачу, товаришам, загальний інтерес до пізнавальної діяльності, використання студентами **інноваційних методів** (портфоліо, кейс-технологій та ін.) під час виступів на семінарах та **методів самоконтролю** (уміння самостійно оцінювати свої знання, peer review тощо).

Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

5. ШКАЛА ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів з «Ораторського мистецтва юриста» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань студентів. До фонду оціночних засобів входять:

- активність та рівень знань при обговоренні питань семінарських занять, відвідування відповідних форм навчального процесу, самостійне доопрацювання окремих тем чи питань (від 0 до 2,5 балів);
- підготовка та проголошення промови (від 0 до 5 балів);
- виконання контрольної роботи (тестових завдань) (від 0 до 20 балів);
- підготовка індивідуальної роботи (реферат, есе) (від 0 до 20 балів).

Остаточна кількість балів за результатами поточного контролю підраховується під час останнього семінарського заняття; максимальна кількість балів – 80. Вона є основою для визначення загальної успішності студента з дисципліни «Ораторське мистецтво» і враховується при визначенні балів *підсумкового контролю* знань.

Конкретний перелік питань та завдань, що охоплюють увесь зміст навчальної дисципліни, критерії оцінювання успішності студентів, порядок і час складання ПМК визначаються кафедрою і доводяться до студентів на початку навчального року. До відомості обліку підсумкової успішності вносяться сумарні результати в балах за ПМК та індивідуальну роботу студента. Студент отримує залік у випадку, коли за результатами ПМК та індивідуальної роботи він отримує не менше 60 балів. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку та залікову відомість.

6. НАВЧАЛЬНО- МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Стандартизований навчально-методичний комплекс (бібліотека НЮУ імені Ярослава Мудрого) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.nulau.edu.ua/>

2. Словопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/>
3. «Словника української мови» в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>

7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Нормативно-правові акти

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 (Редакція від 30.09.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254 к/96-вр](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%20к/96-вр)
2. Про Регламент Верховної Ради України. Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 14-15, № 16-17, ст.133 (Редакція від 05.01.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>
3. Про вибори Президента України. Закон України від 05.03.1999 № 474-XIV//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 14, ст.81 (Редакція від 01.01.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/474-14>
4. Про Кабінет Міністрів України. Закон України від 27.02.2014 № 794-VII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2014, № 13, ст.222 (Редакція від 25.03.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
5. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст.527 (Редакція від 01.01.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
6. Закон України «Про вищу освіту» – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>
7. Положення «Про електронні освітні ресурси» (Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, 01.10.2012, № 1060) – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>
8. Положення «Про організацію самостійної роботи студентів – Режим доступу: <http://www.khnu.km.ua/root/dept/nmv/res/5.pdf>
9. Положення «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»))» – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>

2. Підручники:

1. Ораторське мистецтво: підручник / М.П. Требін, Г.П. Клімова, Н.П. Осипова та ін.; за ред. М.П. Требіна і Г.П. Клімової. 2-ге вид. Харків: Право, 2015. 208 с.

2. Ораторське мистецтво: підручник / М.П.Требін, Г.П. Клімова, Н.П. Осипова та ін.; за ред. М.П. Требіна і Г.П. Клімової. Харків: Право, 2013. 208 с.

3. Навчальні посібники:

1. Абрамович С.Д. Риторика загальна та судова: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 425 с.
2. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: навч. посіб. 2-ге вид., змін, і доп. Київ: Стилос, 2004. 277 с.
3. Гах Й. Етика ділового спілкування: навч. посіб. Київ.: Центр навч. л-ри, 2005. 158 с.
4. Грицаєнко Л.М. Г 85 Основи красномовства: навчальний посібник. Київ: КНУТД, 2013. 244 с.
5. Зубенко Л. Г. Ораторське мистецтво: практ. посіб. Київ.: Парлам. вид-во, 2002. 115 с.
6. Кубрак О. Етика ділового та повсякденного спілкування: навч. посіб. Київ.: ВД «Княгиня Ольга», 2005. 221 с.
7. Куньч З. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навч. посіб.; Львів: Нац. ун-т «Львів. політехніка», 2011. 244 с.
8. Культура ділового спілкування: навч. посіб. / уклад.: Л. Зубенко, В. Немцов. Київ.: ЕксОб, 2004. 196 с.
9. Мацько Л. І., Мацько О.М. Риторика: навч. посіб. Київ.: Вища шк., 2003. 311 с.
10. Молдован В. В. Судова риторика: теорія і практика: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 491 с.
11. Нікітіна А. В. Самостійна робота студентів з риторики: навч.-метод. посібник.; Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. 313 с.
12. Олійник О. Ораторське мистецтво юриста: навч. посіб. Київ: Кондор, 2010. 210 с.
13. Олійник О., Молдован В. Юридична риторика. Теорія та практика: навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 214 с.
14. Олійник О. Правова риторика: навч. посіб. Київ.: Кондор, 2010. 166 с.
15. Олійник О. Основи ораторської майстерності: навч. посіб. Київ: Кондор 2010. 181 с.
16. Ораторське мистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. юрид. спец. / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; за ред. Н. П. Осипової. Харків: Одисей, 2005. 144 с.
17. Конспект лекцій з дисципліни «Риторика» для студентів усіх спеціальностей усіх форм навчання / Укл.: Сахань О. М., Тарасенко І. В. Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. 150 с.
18. Риторика: навч.-метод. посіб. / О. Г. Романовський, Н. В. Середа, О. В. Квасник та ін. Харків: НТУ «ХПІ», 2008. 160 с.

19. Рогожкин О. В. Риторика: загальна, судова, оперативна: підруч. для студ. юрид. спец. Донецьк: Донец. юрид. ін-т Луганськ, держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2008. 248 с.
20. Сагач Г. М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: навч. посіб. Київ: Зоря, 2003. 255 с.
21. Сагач Г. Вибрані твори : в 5 т. Т. 1: Риторика: «Златоуст». Рівне: ПП ДМ, 2006. 288 с.
22. Судова риторика (опорні конспекти лекцій). Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Автор-упорядник Ухач В.З. Тернопіль: Вектор, 2011. 114 с.
23. Токарська А. С., Кочан І. М. Культура фахового мовлення правника: навч. посіб. Львів.: Світ, 2003. 312 с.
24. Худолеев Ю., Шеломенцев В. Етикет і сучасна культура спілкування: навч. посіб. Київ.: Лібра, 2003. 415 с.
25. Цимбалюк І. Психологія спілкування: навч. посіб. Київ.: Професіонал, 2004. 303 с.

4. Монографії:

1. Галло К. Презентации в стиле TED: 9 приемов лучших в мире выступлений / пер. с англ. 3-е изд. Москва: Альпина Паблишер, 2017. 254 с.
2. Зубра А. С. Ораторское искусство – путь к успеху: как научиться говорить уверенно, свободно, понятно, красиво. Минск: Дикта, 2011. 295 с.
3. ЛеФевер Л. Искусство объяснять. Как сделать так, чтобы вас понимали с полуслова / пер.с англ. Галины Федотовой. 4-е изд. Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2016. 229[23] с.
4. Рейнольдс Г. Обнаженный оратор. Дао презентации. Санкт-Петербург: Питер, 2012. 208 с.
5. Рейнольдс Г. Презентация в стиле дзен: основы дизайна для тех, кто хочет выступать лучше / пер.с англ. Иделии Айзятуповой. Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2015. 288 с.
6. Ивин А.А. Риторика: искусство убеждать. Москва: ФАИР-ПРЕСС, 2005. 304 с.
7. Роем Д. Говори и показывай / пер.с англ. Павла Миронова. Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2015. 276 с.
8. Сергеич П. (Пороховщиков П.С.) Искусство речи на суде. Тула: Афтограф, 1999. 320 с.
9. Сопер П. Л. Основы искусства речи. Ростов-на-Дону: «Феникс», 1999. 488 с.
10. Тейлор К. Профессия – спикер. Книга-тренинг. Київ.: Саммит-Книга, 2016. 192с.
11. Хьюмс Дж. Секреті великих ораторов. Говори як Черчилль, держись як Линкольн / пер. с англ. Наталии Макаровой. 2-е изд. Москва: Манн, Иванов и Фербер; Ексмо, 2013. 304 с.

5. Статті:

1. Дадерко Л. Культура і стиль обвинувальної промови прокурора. *Право України*. 2000. № 11. С. 134-138.
2. Дубасенюк О. Загальнокультурна компетентність: сутність та підходи. *Формування загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців: збірник наукових праць*; за ред. О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. С. 5-9.
3. Коні А. Як привернути й утримати увагу аудиторії. *Закон і бізнес*. 2004. 4-10 вересня (№ 36). С. 17.
4. Мазур Р. Публічний виступ: психолого-емоційні засади. *Наука і суспільство*. 2011. № 11/12. С. 27-32.
5. Овчиннікова А. П. Формування традицій мовного дискурсу в Україні. *Актуальні пробл. держави і права*. Вип. 21. Одеса: Юрид. л-ра, 2003. С. 58-63.

6. Інтернет-ресурси:

1. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та семінарських занять з навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» (галузь знань 0304 «Право», 0302 «Міжнародні відносини»; освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»; напрями підготовки: 6.030401 «Правознавство», 6.030202 «Міжнародне право») для студентів III курсу денних факультетів / уклад.: М. П. Требін, Г. П. Клімова, Г. Ю. Васильєв та ін. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. 42 с. Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1155/1/NMP_0079.pdf
2. Програма навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» (галузі знань: 0304 «Право», 0302 «Міжнародні відносини»; освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»; напрями підготовки: 6.030401 «Правознавство», 6.030202 «Міжнародне право») / ук-лад.: М. П. Требін, Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік та ін. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. 10 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://acs.nlu.edu.ua/materials/files/sociology_and_polit/0012/01.pdf
3. Індивідуальна робота з навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво»: методичні поради та завдання (галузь знань 0304 «Право», 0302 «Міжнародні відносини», освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр», напрям підготовки 6.030401 «Правознавство», 6.030202 «Міжнародне право») для студентів III курсу денних факультетів / уклад.: М. П. Требін, Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік та ін. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. 27 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://acs.nlu.edu.ua/materials/files/sociology_and_polit/0010/01.pdf
4. Усачова К.С. Риторика: Навчально-методичний комплекс. Київ.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2014. 21 с. Режим доступу: http://ikvsu.kvs.gov.ua/sites/default/files/imce/nmk_ritorika.pdf